

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De contritionis veritate aureum opus Fratris Joa[n]nis
Viualdi de Monte regali. ordinis fratrum predicatoru[m]
sacre pagine professoris**

Vivaldus, Joannes Ludovicus

[Augsburg], 1518

VD16 V 1772

De quinto precepto diuine legis

urn:nbn:de:hbz:466:1-30734

ralit plus diligit filios fm rationē cōiūctōis ad seipm. Sed filius naturaliter plus diligit patrē fm rōnē eminetioris boni: vt dicit sc̄tus Tho. vbi supra in r̄sione ad sc̄d̄m argumentū. Et sic patet solutio totius questōis. Sexto z vltimo sup̄ p̄bo istius precepti: cū dicit. Ut sis longeuus sup̄ terrā: quā dñs deus tu⁹ dabit tibi: talis mouet dubitatio. Vtrū illi q̄ honorāt parentes suos p̄sequant̄ aliquā magnā mercedē a dño p̄ter longitudinē vitę corporalīs: Huic q̄stioni r̄ndet sc̄tus Thomas in opusculo de decē p̄ceptis: dicens. Sc̄d̄m est q̄ honorātib; parētēs quinq; magna desiderabilia p̄mittunt. Prīmū desiderabile est gr̄a in p̄nti. z gloria in futuro: que duo sunt maxime desiderabilia. Unde Ecc̄l. ij. ca. Honora patrē tuū vsq; sup̄uentat tibi benedictio a deo: et benedictio eius in nouissimo manet. Secundū desiderabile est vita: ideo si gnant dicit in hoc precepto: vt sis longeuus super terrā. Dicitur enim longeuus quasi longa etas. Et Ecc̄l. ij. ca. habetur sic. Qui honorat patrē suū vltima viuet longiore. Tertū desiderabile est habere filios sibi gratos z acceptos. Hoc promittit Ecc̄l. ij. ca. sic. Qui honorat patrē suū in cuncta diebus: z in die orationis sue exaudiet. Ideo Datib. vij. ca. In qua mensura mensi fueritis remetiet vobis. Hora remetiet vobis: id est itez mensurabitur. Quartū desiderabile est habere famā laudabilem: quā omnes magno desiderio appetunt. Hec promittit Ecc̄l. ij. ca. sic. Gloria est hominis ex honore patris sui. Et itez ibidē habet sic. Quā male fame est qui derelinquit patrē: z est maledictus a deo qui exasperat matrē. Quintū desiderabile est habere diuitias. Quā magnū est istud desiderū in cunctis hominib;. Quo laboros die noctuq; sustinent miseri mortales p̄ter diuitias adq̄rendas. Sed hoc desiderū diuitiarū adimplet ex honore parentū. Ecc̄l. ij. ca. Benedictio patris firmat domos filiorū: maledictio autē matris eradicat fundamenta. Hinc Petrus rauennas in quodā sermone ait. Velle a sole solis radiū z nō lucet. Riū a fonte / z arefcit. Ramū ab arbore / z exccat. Vēbrū a corpore / z putrescit. Separa filiū a deuotione paterna / z iam nō est filius: sed frater: z collega illoz de quib; dicit. Vos ex patre diabolo estis. Hec ille. Patet itaq; ex dictis determinatio questōis. Sed pro complemento explanationis huius precepti notabis carmina super eodem doctoris eiusdem que sequuntur.

Sextarō

Qui precepta dei premittit iussaq; legis
 Vel qui noluerit parere parētib; atq;
 Alere si possit miseris: inopes z egenos
 Irridensq; patrē vel matrē vel maledicens:
 erberat: opprobriās: blasphemās: aspere turbans.
 Dorū asperrās: habeas in honore parētēs.

Hec ille.

De quinto precepto diuine legis

Quintū preceptū diuine legis scribitur Exodi. xx. c. sic. Nō occides. Per qd̄ quidē p̄ceptū explicitē prohibet homicidiū sed implicitē: vt inq̄t sanctus Thomas in. ij. q. cxxij. arti. vj. in responsione ad secundū argumentū: phibent omnia nocumenta que in personā proximī inferunt: sicut dicit Leuiti. xix. ca. Nō stabis cōtra sanguinem proximī tui. Et similiter phibetur odium proximī: iuxta illud Leuiti. xix. cap. Nō oderis fratrem tuū in corde tuo: sed publice argue eum. Et breuiter in hoc precepto prohibet omnis motus ire cōtra proximū: siue ille motus sit tm̄ in corde: z tunc p̄prie dicit̄ ira: siue sit in ore: z tunc dicit̄ cōramelia: siue sit in opere: vt est percussio cōtra mortē. Est autē cōsiderandum ad maiorē euidentiā

De quarto p̄cepto

fm Tho. in q̄rto opusculo: q̄ tripliciter fuit erratū ab antiq̄s p̄tra istud p̄ceptū. Quidā em̄ dixerūt q̄ nō licet occidere etiā bruta animalia: sed hoc falsuz est: q̄ nō est p̄ctm̄ vti illis q̄ sunt subdita hoīs potestati. P̄hs etiā d̄r in politica: q̄ venatio est sicut iustū bellū. Quidā alij dixerūt: q̄ p̄ istud p̄ceptū p̄hibētū est homicidū quomodocūq̄: z q̄ltercūq̄. vñ homicidas dicūt esse iudices seculares: q̄ cōdemnāt fm̄ leges aliq̄s ad mortē. p̄tra q̄s dicit Aug. q̄ de? p̄ hoc p̄ceptū nō abstulit eis potestare occidendi. Vñ Deut. xxxij. ca. Ego occidā z ego viuere faciā. Est ergo licitū illis q̄ mādato dei occidūt: q̄ tūc deus hoc facit cuz oīs lex mādaturū dei sit. Hinc puer. viij. c. Per me reges regnāt: z legū cōditores iusta decernūt. Propterea Aug. in. j. libro de ciui. dei. ca. xxyj. ita inq̄t. Nā z miles cū obediēs potestati sub q̄ legitime cōstitutus est hoīem occidit: nulla ciui/ tatis sub lege reus ē homicidij: imo nisi fecerit reus est imperij deserti atq̄ cōtēpti: qd̄ si sua sponte atq̄ auctoritate fecisset: crīmen effuisset humani sanguis i/ cidisset. Hec Aug. Cū q̄ dicit. Nō occides: est sensus. Nō occides p̄ria aucto/ ritate: vt exponit serūs Tho. vbi s̄. Quidā alij dixerūt q̄ p̄ hoc p̄ceptū. nō occidit: p̄hibet qd̄ nō occidere aliū: sed nō p̄hibet qn̄ hō possit occidere seipm̄. Et sic legitm̄ p̄les p̄hos seip̄s occidisse: vt Cleante: Crispū: Senone: Em/ pedoclen: Carone: Ulicensem: Democritū: Ambrachtorē: z Theobitū. Isti octo p̄hi seip̄s interfecerūt: vt scribit Lactāntius in. iij. li. diuinarū institutio/ nū. ca. xvij. Sunt alij plures p̄ter istos qui se dederūt in mortē: vt Curti^o ro/ ste Galerio maximo in. v. li. ca. vj. De hoc facto Curtij etiā Aug. scribit in q̄r/ to libro de ciui. dei. c. xx. Et Titus lilius in. vij. li. de origine vrbis. z Paul^o orostus in chronica sua li. iij. Iunius q̄ Brutus p̄mus p̄sul romanorū etiā se dedit in mortē. Nā cecidit Brutus muris cū Arunte vulnerib: vt inq̄t Ga/ leri^o maximus in. v. li. c. vj. Et Aug. in. iij. li. de ciui. dei. c. xvij. Et Paul^o oro/ stus pax post p̄ncipiū. ij. li. chronice sue. Similit̄ Decius pat̄ z Dec^o fili^o se obtulerūt ad mortē: vt scribit Aug. in. v. li. de ciui. dei. ca. xvij. z Marcus tullius in. iij. li. rhetorice noue. Et Titus lilius in li. vij. de origine vrbis. Idē egit Marcus regul^o: q̄ vt ait Marc^o tullius q̄ in fine tertij libri de offi/ cijs: maluit e medio tolli q̄ fide hosti datā abnegare. de cui^o laudib: ibidē ple/ ne scribit Tullius. Sic Codrus rex Athenensū elegit mortē: vt scribit Ju/ stinus abbreviator Trogi pompei in. ij. li. z Galeri^o max^o in. v. li. ca. vj. Epaminūdas pars dux Thebanorū p̄ salute patrie hasta trāfixus est: vt habz Galeri^o in. iij. li. ca. ij. Sed hi oēs sicut fuerūt auidissimi gloria z q̄si ebrii yē/ rū pompā mūdī: atq̄ aurā humani fauoris inscūt: sic parit̄ fumos/ nebulas ventū/ z aurā p̄secuti sunt. Ampli^o Lucretia romana occidit seipam ne vlti/ la impudica viuere suo exēplo. Cui^o h̄istoriā pulcre narrat Titus lilius in fine p̄mi libri de origine vrbis. z Aug. in p̄rimo. li. de ciuita. dei. ca. xix. z Ga/ leri^o maximus in. vj. li. ca. j. Huius Lucretie ep̄staphū ab Quidio credit̄ esse cōpositū in hūc modū.

Cū foderet ferro tenerū Lucretia pectus.
Sanguinis z torrens egredere^t ait
Accedāt testes me nō fauisse tyranno.
Ante vtrū sanguis. spiritus ante deos
Quā bene p̄ducti p̄ me post fata loquent̄
Alter apud manes: alter apud superos.
Isti igit̄ oēs homicide sunt: z cū Lucretia eternas luūt penas: q̄ vt ait Aug.
Qui se occidit: hoīem vtiq̄ occidit. Si q̄ nō licet hoīem occidere: q̄ nec seipm̄
imo graui^o hoc scelus iudicat̄. Hinc Lactānt^o in. iij. li. diuinarū institutio/ nū. ca.
xvij. dicit sic. Nā si homicida nefarius est. quia hominis extinctor est. et d̄m̄ sce/

Quo lice
at, occide
re hoem.

octo p̄hi
occiderūt
seip̄s.

De Cur
tio roma
no.

De Bru
to z arūte

De Decio

De mar
co regul
o de codro

De epa
minūda

Lucretia
occidit se
ipsam.

leris obstrit^o est q se necat: quia hominē necat: imo ho malus esse id facin^o erit
 stimandū est: cui^o vltio deo soli subiacet. Nā sicut in hāc vitā nō nostra spēte
 venim^o: ita rursus ex hoc domicilio corporis qd tuendū nobis assignatur est
 eiusdē iussu nobis recedēdū est q nos in h corp^o induxit rādū habitaturos do
 nec tubcat emitti. Et si vis aliqua inferat equa mente partēdum est: cum ex
 tincta innocētis anima inulta esse nō possit. habeamus q iudicē magnū cui so
 li vindicta integra semp est. *Hec Lactātius.* Sz nota q legitimus pariter in
 scriptur^o sanctis q plures qui seipos peremerūt: quoz p^omus fuit Sanson qui
 precessit in figura chīm. de cui^o morte habet Iudicū. xvj. ca. de q Aug. in pri^o
 mo li. de ciu. dei. ca. xxvj. scribit: q illa mors fuit ordinata a spūsancto. Et si
 militer dicit Aug. ibidē de qbusdam sanctis feminis q tempe persecutiōis vt
 sectatores sue pudicēcie deustrarēt/ se in fluuū p^oecerūt: eoq mō defuncte sūt
 quaz martyria in catholica ecclia veneratiōe celeberrima frequēant. Hoc se
 cerūt nō humanitus decepre sed diuinitus iusse. De Razia etiā nobilissimo
 milite legitimus in. ij. li. Machabeoz. c. xliij. q seipm animose ac magnifice in
 mortem dederit. cuius mors cōmendat ac laudib^o extollit a doctorib^o catholi
 cis. co q ob reuerentiā dei/ atq ob salutem boni publici consummata fuerit.
 Eleazarus parit gloria z honore dignus est: qui pro cuiōe gentis sue sub pe
 des elephantis se supposuit: occidit eum: at elephas cadēs similt^o illū peremit
 vt dicit. j. Machabeoz. vj. ca. Taceo alioz machabeoz trūphos: quorum
 mors venerāda ac p^oiosa est in cōspectu dñi. Saul quoq occidit seipm fugi
 ens a facie philistinoy in mōtib^o gelboe: vt patet in p^omo libro Regū. ca. vlti.
 de cuius salute dubitat. Nam doctores hebreoz vbiq tenent eum saluū. Dñs
 cūnt em q seipm occidit intuitu diuini honoris: ne in ipō fierent ludibria in
 cōtemptū dei cū esset rex israel. Doctores aut catholici cōmuniter tenēt Sau
 lem esse dānatū. Sed vide si vis Alcolāū de lyra: q plura notabilia dicit sup
 hac hīstoria. Etā Doeck armiger Saulis se interfecit: vt dicit. j. Regū. vl. ca.
 Qui quidē Doeck nec ab hebreis nec a latinis doctorib^o excusat quin despe
 rās se occiderit. De Seneca pō dicit q elegerit sibi mortē optiōe sibi data
 Un Boer^o in. liij. li. de p^osol. p^osa. v. d^o sic. Nero Senecā familiarē p^oceptorēq
 suū ad eligende mortis coegit arbitriū. Idcirco sunt q dicūt q Seneca esset
 martyr si gen^o mortis nō elegisset. Nā elegit vt in vtroq brachio minueret:
 vt sic in balneo qst insensibilis moreret. Sed qd dicit de tā faciūdissimo ac
 eruditissimo viro: hoc scio q pater doctoz Hieronymus inter illustres ac san
 ctissimos viros illū collocat. Un in li. de virtis illustrib^o dicit sic Hieronym^o.
 Seneca cordubēsis Sociōis stoici discipul^o: z patru^o Lucani poete p^ontētiss
 sime vite fuit. que nō ponere in cathalogo sanctorz: nisi me ille lre puocarent q
 legunt a plib^o Pauli ad Senecā: z senece ad paulū. In quib^o cū esset Nero
 nis mgr^o: z ill^o r^opis potētissim^o: z oprare se dicit et^o loci esse apud suos / cuius
 sit Paul^o apud chīanos. Hic ante bienniū q Petr^o z Paulus martyro co
 ronarent: a Nerone interfect^o est. *Hec Hieron.* Sic igit^o p^oz ex dicitis q nulli
 licet quouis modo se occidere nisi auctoritate dei aut instinctu spūsc^ori mors
 fuerit revelata. Quapropter cū lex diuina precepit dicens: Nō occides: in
 telligere debes q in h precepto prohibetur omnis occisio iniusta: que tripl^oic
 ter potest fieri. Primo ex causa: vt in illo qui occiditur sine culpa. Secūdo ex
 ordine: vt cum ille qui non est minister legis occidit. Tertio ex animo: vt quan
 do minister legis occidit non amore iusticie: sed libidine vindicte. Hora er
 go q duplex est homicidij genus: scilicet spirituale z corporale. Homicidium
 spirituale fit quattuor modis. Primo omittendo: vt cum quis videt p^oimum
 in extrema necessitate z nō subuenit ei. Huc Ambro. ait. P^oasce fame. moriē
 tē: nō paueris occidisti. Secūdo fit corde: vt cū qs odit p^oimū suum. Ideo

De plib^o
 q seipos
 p^omerūt.
 De san/
 sone.

De qbus
 dā mille
 ribus.
 De Raz
 zia.

De Elez
 azaro.

De saule
 z an sit
 saluat^o.

De Doe
 eck.

De Sen
 neca.

Homici
 diū spūa
 le q^o mo
 dis fit.

De sexto precepto

Homici-
dium cor-
porale, quod
modis fit

I. Jo. ij. c. d. Qui odit fratrem suum homicida est. Et Aug. in regula ad clericos ait. Vitres aut nullas habeatis: aut quod celerrime finiatris ne ira crescat in odium et irabere faciat de festuca: et aniam faciat homicidam. hec Aug. Tertio fit ore scilicet detrahendo hoc modo. quod ille cui detrahatur occidit in scientia illius qui audivit detractorem: in qua plus vivebat per bonam famam. Quarto quicquid fit ore sic: ut quicquid malo exemplo datur alicui occasio ruine. Sed homicidium corporale fit etiam quatuor modis. Primo fit manu. Esa. j. c. Vanus enim vestre sanguine plene sunt. Nota quod horribile sit peccatum homicidii. Non enim est solum contra charitatem proximi qui percipit ut diliges proximum sic te ipsum. De quo dicitur. j. Jo. ij. ca. Nihil homicida non habet vitam eternam in se manentem. Veruetiam est contra naturam hominis: quod ut dicitur Eccl. xlij. c. Omne animal diligit sibi simile. Propterea Exod. xxj. ca. Qui percussit hominem volens occidere morte moriatur. Et hic quidem crudelior est lupo de quo dicitur in. ij. lib. animalium: quod si lupo deest caro lupi non comedit. Secundo homicidium corporale fit ore: ut quicquid datur consilium alicui contra aliquem provocando vel accusando vel detrahendo. Hinc David in ps. ait. Filii hominum dentes eorum arma et sagittae et lingua eorum gladius acutus. Tertio committitur adiutorio. Et ideo Salomon nos reddit cautos. Proverb. j. ca. dicens. Filii mihi ne ambules cum eis. pedes enim illorum ad malum currunt et festinant ut effundat sanguinem. Quarto homicidium committitur consensu. de quo Paulus ad Romanos. j. ca. Digni sunt morte non solum qui ea faciunt: sed etiam qui consentiunt facientibus. Consentis autem quidam quod non potes impedire et non impedis. Unde Proverb. xxij. ca. Erue eos qui ducunt ad mortem. Hinc Marcus Tullius in. j. lib. de officiis: ita inquit. Nam qui iniuste in quempiam impetum facit: aut ira aut aliqua perturbacione excitatus is quasi manus violentas inferre videtur socio. Qui autem non defendit nec obstitit: si potest in furiam est in vicio quod si parentes aut amicos aut patriam deserat. Hec Tullius Et sic patet quod modis committitur homicidium. Superest ut videamus quid de isto peccato pro dicat auctor ille: cuius nomen et si mihi incognitum sit. in libro tamen vite credimus descriptum. Sic enim ait.

Occisor verbo: facto: vel corde suasor
Incitat et causans: cupiensque percurat aborsum:
Herberat et mandans: facies vel corneameta
Si iudex cepit ex sacro limite pravum.
Sacrilegus factus ac ledens vel mutillator
Non sibi occisor: frangens mortaliter egit.

Hec ille.

De sexto precepto divine legis.

Sextum preceptum in ordine totius decalogi scribitur Exod. xx. ca. sic. Non mechaberis. Et quis istud preceptum videat prohibere solummodo adulterium: quod mechā idē sonat quod adulterium. Unde dicitur et mechā mechāris mechārus sum. Unde mechāri. id est adulterari. Nihilominus in hoc precepto secundum Augustinum in libro de decem chordis. Et secundum Thomam in ij. ij. q. cxxij. ar. vj. in responsione ad. ij. argu. Et iterum in opusculo de decem preceptis. Non solum prohibet adulterium: sed etiam omnis illicitus cubitus: et omnis illegitimus usus vel tactus membrorum generationis. Largius ergo intelligendum est hoc preceptum. Unde etiam carnalis cogitatio quae subtrahit mentem a deo: et omnis libidinosa concupiscentia: et omnis adulterina actio: atque omnis illicita cupiditas vel carnalis corruptio potest dici mechatio. Hinc vitas Dat. v. ca. ait. Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam tam mechatus est eam in corde suo. Super quo verbo Hieronymus in explanatione super Dat. li. j. ita inquit. Inter passionem et passionem hoc interest quod passio reputatur in vicio. Propassio vici culpam habet: tamen non tenetur in crimine. Ergo qui viderit mulierem et anima eius fuerit titillata: huiusmodi passioe peccat.